

ВИЧЕННЯ ФОРМ ПРИРОДИ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДИЗАЙНЕРА

Олексієнко А. М., доц. каф. “Інтер’єр та обладнання”, зав. кафедрою,
Северин В. Д., ст. викладач каф. “Дизайн меблів”

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Анотація. В поданій статті розглядаються та визначаються естетичні та структурні складові природних форм. Визначена методика аналізу та дослідження природних форм у системі композиційних понять та характеристик. Наводяться основні засоби трактування при композиційних побудовах в процесі роботи з формами природи.

Ключові слова: природна форма, композиція, структура, гармонія, колір, ритм, конструкція.

Анотация. Алексеевко А. М., Северин В. Д. Изучение форм природы – важная составляющая профессиональной подготовки дизайнера. В данной статье рассматривается и определяется эстетические и структурные составляющие природных форм. Определена методика анализа и исследования природных форм в системе композиционных определений и характеристик. Приводятся основные способы трактовки при композиционных построениях в процессе работы с формами природы.

Ключевые слова: природная форма, композиция, структура, гармония, цвет, ритм, конструкция.

Annotation. Alekseenko A., M. Severin V. D. Studing the forms of nature – is the one of the most important constituent of designer’s professional preparation. In this article the aesthetic and structural constituents of natural forms are rated and defined. The methods of analysis and exploration of the natural forms in system of composition determination and characteristic are specified. The main methods of interpretation during composition construction when working with natural forms are cited.

Keywords: the natural form, composition, structura, harmony, colour, rhythm, construction, environment, decorativity, interpretation.

Вступ. *Постановка проблеми та аналіз досліджень.* Природа ретельно потурбувалась про різновид своїх форм. Людина, яка є її невід’ємною часткою, постійно стикається з ними, переймаючи у природи необхідне та корисне. Архітектори, художники, народні майстри завжди звертались до живої природи, знаходячи в ній відповіді для своїх творчих пошуків. В процесі своєї діяльності людина створила корисні та красиві речі. В пошуку вона свідомо або підсвідомо звертається до живої природи. Уважно подивимось навкруги – загадковий візерунок вітражу, тонкий малюнок орнаменту – нема сумніву, що все це підказала природа. Доцільність творчого засвоєння біоформ-аналогів в архітектурі, дизайні підтверджує практика. При підготовці спеціалістів цих напрямків в навчальних планах в тій, або іншій формі, планується навчання з вивчення форм природи.

Природа-архітектор з давнини є об’єктом досліджень з різних напрямків, її будівельними принципами цікавились Демокрит, Галілео Галілей, Р. Гук, Ф. Л. Райт, І. В. Жолтовський. Яскравими прикладами використання будівельних принципів живої природи є твори П. Л. Нерві, Ф. Отто, Е. Саарінена.

Композиційні, художні властивості форми, в тому числі і біоформи, можна оцінювати в процесі впливання на органи почуттів людини у вигляді світла,

звуку, тепла і т. інше. Візуальне сприйняття аналізу композиційно-художніх властивостей матеріальних форм є частиною сприйняття взагалі. Візуальне сприйняття для архітектора, дизайнера – це не фотографічне відображення зовнішнього світу, а творчий, пізнавальний процес, під час якого вивчаються окремі елементи форм, поєднуючись у цілісний образ.

Можна визначити, що корисні до вивчення цієї проблематики є монографії Ю. С. Лебедева, В. І. Рабиновича “Архітектура та біоніка”, В. Г. Темнова “Конструктивні системи в природі та будівельній техніці”.

Проблеми образного та конструктивного мислення на основі природних форм та аналізу сучасних досягнень в цій галузі представлені в роботах М. Тітова “Округлі форми Джерома”. Дослідження в статті Г. Ревзіна “Реконструкція органічного” розглядає питання еволюції використання біонічних форм в архітектурі та будівництві.

Мета роботи. Набуття знань та вмінь в галузі вивчення природних форм, створення композицій на їх основі. Визначені в статті властивості та засоби трактування форми мають на меті використання їх у вирішенні проектних завдань. Методологічною основою виконання вправ з природними формами є метод моделювання архітектурно-художнього образу. Одним з напрямків, за яким повинен розвиватися цей метод, є введення в навчальний процес завдань і вправ, що стимулюють творчі імпульси, виховують почуття уявлення.

Результати роботи. Розглядаючи ту чи іншу форму можна відмітити, що властивості об'єкту в певній мірі однаково впливають на формування його образу у кожній людині. Різниця полягає в тому, як підготовлений спеціаліст, здатний розкрити походження цих властивостей, зрозуміти зміст об'єкту.

Психологи вказують, що логічна структурна організація форми значно впливає на виникнення позитивних емоцій у спостерігача. Ле Корбюз'є так висловлюється про це: “Творіння природи та твори побудовані на основі розрахунку, володіють чіткістю форми, їх структура недвозначна. Око бачить їх зі всією ясністю, тільки по цьому ми здатні їх прочитати, зрозуміти, співчувати їх органічності”. В чому полягає чіткість і ясність природних форм, їх краса? Все, що створено природою, нам здається натуральним та не викликає сумніву.

Закони краси об'єктивно притаманні її творінням. В значній мірі вони віддзеркалюються в логіці створінь живої природи. Аналізуючи композиції природних форм, можна встановити подібності дизайнерських форм з оточуючим середовищем. За цією ознакою можна визначити такі групи: розпростерті у просторі (листя); геометрично замкнуті (шкарлупа яйця); частково відкриті (деякі мушлі), чашечкові (бджолині соти), структуроподібні (гілки дерев), динамічні (крила птахів).

Процес візуального сприйняття можна представити наступним чином:

- загальне ознайомлення з формою;
- вивчення характерних, визначних вузлів форми;

- аналіз визначних вузлів форми;
- аналіз характерних вузлів, формування цілісного образу.

Самі загадкові і несподівані рішення природних форм в міру проникнення в їх сутність проявляють свою доцільність, яка, в свою чергу, невід’ємна від загальної гармонічності. Структура природної форми, *колір, фактура* її поверхонь – все підпорядковане одній меті, оптимальному функціонуванню в певних умовах. В поєднанні змісту та форми утворень живої природи полягає секрет її краси. Неповторність природних форм, посилена їх кольоровим рішенням та динамічністю – в цьому криється їх здібність емоційно впливати на людину. Важливою особливістю є гармонія форм та нерозривний зв’язок з навколишнім середовищем, що віддзеркалюється в структурні її творинь. Природні форми *тектонічні*. Конструктивні елементи живої природи створюють певну форму, об’ємно-просторову структуру, тому композиція природних форм є змістовною і розумною.

У творчому пошуку дизайнер активно використовує *лінії та колір*. Колір характеризується тоном, чистотою та насиченістю. Творіння живої природи розкриваються несподіваними кольоровими сполученнями, нюансними та контрастними переходами, складними відтінками на поверхнях біоформи. Колір поверхонь у природі певним чином відповідає кольоровому фону навколишнього середовища. При цьому гармонія кольору в живій природі доповнює гармонію її форми.

Колір в руках дизайнера є потужним засобом у створенні художнього образу емоційно впливати на людину. За допомогою кольору можна збільшити або зменшити об’єм форми, створити відчуття тепла або холоду, організувати форму або зруйнувати її. Велике значення має колір у декоративній обробці поверхонь інтер’єрів, створенні його образу. Утилітарне значення кольору в дизайні інтер’єра визначається його здібністю віддзеркалювати сонячні промені. Колір входить в середовище інтер’єра за допомогою нейтральних або штучних будівельних матеріалів, лакофарбних захисних покриттів поверхонь конструкцій, художнього розпису, панно, вітражу тощо. Відповідь на ці складні завдання спеціаліст знаходить у колористичних рішеннях живої природи.

Методика роботи дизайнера з вивчення природних форм та створенню композицій на їх основі в цілому можна побудувати по двох векторах:

1. Дослідження на аналіз природних форм (біоформи) у системі понять та категорій, властивостей та характеристик композиції, а саме: “золотий перетин”, числа Фібоначчі, гармонію, ритм, симетрію, колір та таке інше [1, 2, 3, 4]. Особлива увага приділяється структурній побудові та геометрії природних форм [6]. Структура природної форми, колір, фактура її поверхні – все підпорядковане єдиній меті оптимального функціонування в певних умовах. Елементи природних конструкцій легко сприймаються, коли їх розглядаєш, тому їх можна назвати тектонічними.

Через композиційні складові, такі як рівновага, ритм, пропорції, встановити залежність між естетичними та геометричними характеристиками природних форм, визначити знаходження співвідношення елементів, які складають певну форму.

2. Прийоми та засоби побудови композицій на основі природних форм.

Істотним питанням є те, як відтворити ту чи іншу природну форму. Засоби трактування, іншими словами інтерпретація предметів природи, можуть бути різноманітними [4, 5]. *Інтерпретація* – художнє тлумачення натурального зразка різними образотворчими засобами, намагаючись створити художній образ. *Трансформація* (перетворення) – зміна звичного та постійного положення природних елементів, які аналізуються з метою виявлення та акцентування уваги на одному із цих елементів. *Деформація* – зміна звичних абрисів природних форм та їх пропорцій з метою надання їм особливого образного звучання. *Стилізація* – декоративне узагальнення природних елементів та форм за допомогою низки умовних засобів, створення спрощеного малюнку, об'ємних та кольорових співвідношень.

Висновки. Сьогодні впевнено увійшли в життя людей такі поняття, як: “біоестетика”, “біокультура”, “біополітика”. На протязі всієї історії людина, являючись часткою живої природи, постійно звертається до неї. На основі вивчення природних форм можна знайти оптимальні та цікаві рішення в дизайнерській практиці. Художньо-декоративне значення кольору, колористики, взаємозв'язку форм, лінійність структури утворень живої природи має практичне значення. Природа завжди була джерелом, яке надихало на творчість художників, архітекторів, дизайнерів, народних майстрів різноманітністю прийомів. Великим тактом, кольором, сюжетною лінією відрізняються художні твори, основу яких визначила природа.

Література:

1. Лебедев Ю. С., Рабинович В. И. Архитектура и бионика. – М., Стройиздат, 1990.
2. Архитектурные пропорции. ВВА. – М.: 1936. – вып. I-4.
3. Урманцев Ю. А. Золотое сечение. – М.: Природа, 1968. – № 11.
4. Шафранский И. И. Симметрия в природе. – Л.: Недра, 1968.
5. Шубников А. В., Кошик В. А. Симметрия в науке и искусстве. – М.: Наука.
6. Михайленко В. С., Кашенко А. В. Природа, геометрия, архитектура. – Киев: Будівельник, 1981.
7. Титов Н. Округлые формы Джерома/ статья.
8. Ревзин Г. Деконструкция органического/ статья.
9. www.designe.com.ua.
10. www.archit.ru.
11. Темнов В. Г. Конструктивные системы в природе и строительной технике. – Л.: Стройиздат, 1987.

Надійшла до редакції 4.04.2008